

Het begon in 1917 als Nederlands grootste filmtheater. Inmiddels wordt het alleen tijdens het International Film Festival Rotterdam nog gebruikt als bioscoop, maar vinden er vooral theatervoorstellingen plaats. We hebben het over het jarige Luxor. Uitagenda dook in de archieven.

100 JAAR LUXOR

tekst Liza Karsemeijer

'Ik heb foto's gevonden uit 1917, maar je herkent het interieur van dat allereerste gebouw bijna niet meer terug', begint Désirée Elens, samensteller van de jubileumtentoonstelling van het Luxor, haar verhaal. Deze maand bestaat Rotterdams grootste theater honderd jaar en dat wordt gevierd met een tentoonstelling naast de entree van het nieuwe Luxor. 'De geschiedenis van het theater is een aan-schakeling van verbouwingen. Dan was er weer een vloerver-zakking, dan moest de orkestbak weer uitgebreid worden.'

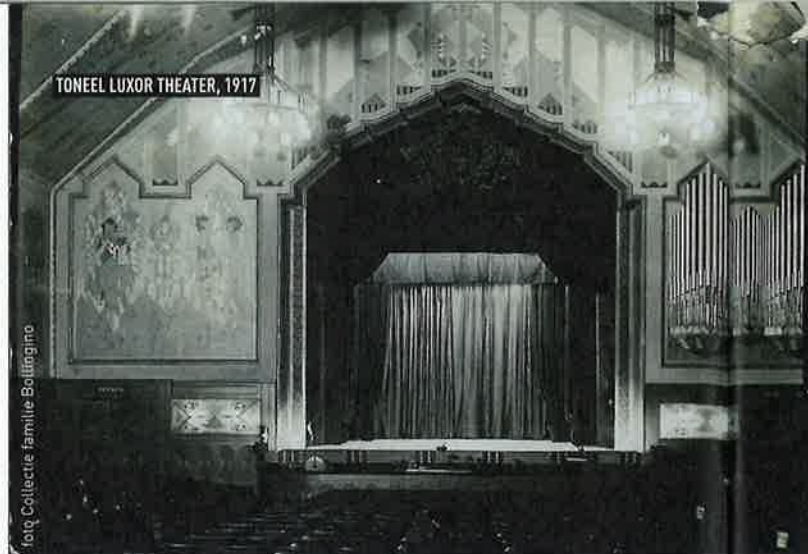
STOMME FILMS Het oude Luxor Theater werd in 1917 als 'Bioscoop-Maatschappij Luxor Rotterdam' geopend door ondernemers Theo Goeman en Carel van Zwanenburg en had toen – met zijn twaalfhonderd stoelen – de grootste capaciteit van heel Nederland. Een filmprogramma bestond uit een journaal, een hoofdfilm en soms een live variétnummer. Eerst werden er stomme films ver-toond, vooral van Duitse makelij; de Duitse filmindustrie, met ster-ren als Marlene Dietrich, was na de Eerste Wereldoorlog namelijk booming. Het 'Universum Film Aktiengesellschaft', toen het groot-ste filmbedrijf van onze oosterburen, had in de jaren twintig dan ook de meeste aandelen van het Luxor in handen. In 1928 werd het suc-cesvolle theater verbouwd en kreeg het zestienhonderd stoelen.

ZWARTE BLADZIJDE De Duitse filmprogrammering kreeg, naarma-te de Tweede Wereldoorlog naderde, meer en meer een propa-gandistisch en zelfs nazistisch karakter. De toenmalige directeur, zelf getrouwd met een Joodse vrouw, kreeg steeds meer moeite met de hakenkruizen op het scherm van zijn theater en nam uiteinde-lijk ontslag. 'Dat is een zwarte bladzijde uit de Luxor-geschiedenis,

maar we hebben ervoor gekozen in de tentoonstelling alles te la-ten zien', legt Désirée Elens uit. De oorlog is sowieso een bijzonder hoofdstuk uit de geschiedenis van het theater, omdat het Luxor als een van de weinige gebouwen overeind bleef na het bombardement. 'Het gebouw is van steen en gewapend beton, in tegenstelling tot de houten gebouwen die er toen omheen stonden. Dat is de redding geweest.'

VAN FILM NAAR THEATER Na de oorlog veranderde de functie van het Luxor steeds meer van bioscoop naar een echt theater. Veel na-tionale en internationale sterren stonden er op de planken: van de allereerste ijsshow *Ice Follies* in 1949 tot Edith Piaf en de wereldbe-roemde Belgisch-Italiaanse chansonzanger Adamo in 1962 (na de Beatles de bestverkochte artiest ter wereld in die tijd). Langzaam werd het theater aan de Kruiskade te klein voor de steeds groter wordende theater- en musicalproducties. Het idee was eind jaren negentig dan ook eigenlijk het oude Luxor tegen de vlakte te gooien en er een heel nieuw theater neer te zetten. 'Dat is gelukkig niet gebeurd, in plaats daarvan is in 2001 het nieuwe Luxor Theater geo-pend, waar we bijvoorbeeld producties als *Les Misérables* en *De Drie Musketers* hebben kunnen programmeren', aldus Elens.

NOSTALGIE Toch willen enkele artiesten, die makkelijk de grote zaal in het nieuwe Luxor zouden uitverkopen, per se in het oude Luxor staan. Youp van 't Hek bijvoorbeeld, maar ook Theo Maassen. Richard Groenendijk hoorde als tiener in de jaren tachtig de Cabaretmarathons in het Luxor op de radio en realiseerde zich dat hij ook het po-dium op wilde. 'Het was alsof het licht aanging', zei hij daarover. De

premieres van zijn voorstellingen vinden steevast in het oude Luxor plaats. Ook Paul de Leeuw heeft bijzondere herinneringen aan het theater, die hij deelt in zijn jubileumvoorstelling. 'Behalve de nostal-gie, zijn artiesten ook dol op het Rotterdamse publiek', vertelt Elens. Zoals André van Duin zei: 'Rotterdamers lachen het hardst en het snelst. Ze zijn een lachgraag publiek, het beste publiek.'

TENTOONSTELLING 100 JAAR LUXOR
NIEUWE LUXOR, EEN UUR VOOR AANVANG VAN VOORSTELLIN-GEN EN ELK WEEKEND IN DECEMBER GRATIS TE BEZOEKEN

WIST JE DAT...

- Er een kind is geboren in het theater? Nol Bollongino kwam op 22 december 1926 ter wereld op de bovenste verdieping van het oude Luxor, dat toen nog een woning was voor de theaterdirecteur en zijn gezin. Nol ging zelf ook in de filmindustrie werken als produ-cent. Hij overleed dit jaar.
- Er tot de verbouwing van het oude Luxor in 2014 een oud paneel in de kassa zat waarmee vroeger dokters in de zaal opgeroepen konden worden? De kassamedewerker kon via de schakelaars een van de vijf gekleurde lampjes in de zaal laten branden en zo een van de dokters op de hoogte stellen van een noodgeval.
- Er in de jaren zeventig en tachtig zo'n tien jaar lang een kat in het oude Luxor woonde? Mickey mocht vrij rondlopen door het theater – tot hij eens het podium opliep terwijl Toon Hermans optrad, toen moest hij voortaan in een hokje tijdens voorstellingen.

5X ZIEN IN HET LUXOR

PAUL DE LEEUW – DEFILLEEUW

Paul de Leeuw heeft een bijzondere band met het Luxor Theater en vertelt daarover in deze jubileumvoorstelling. Het wordt een feestelijk eerbetoon aan het theater, inclusief verrassende gas-ten en terugblikken in de tijd.

OUDE LUXOR THEATER, VR 8 T/M DO 21 DECEMBER

WAARDENBERG EN DE JONG & DAMES TOREN C

In deze jubileumvoorstelling gaan de twee duo's samen het theater in voor een voorstelling vol bizarre acts, hilarische en ontroerende scènes. De twee dames en twee heren zullen el-kaar constant uitdagen en de grens opzoeken.

NIEUWE LUXOR THEATER, WO 6 DECEMBER T/M ZA 20 JANUARI

OM ALLES! – RICHARD GROENENDIJK

Richard Groenendijk laat in deze voorstelling weer z'n scherp-ste, grappigste en persoonlijkste kant zien. Het is een aaneen-schakeling van verhalen, ontboezemingen en typeringen zoals je van Richard gewend bent!

OUDE LUXOR THEATER, DI 28 NOVEMBER T/M ZO 3 DECEMBER

VAMOS! EEN ENKELTJE SPANJE POR FAVOR

In deze musicalcomedy met Lenette van Dongen, Carolina Dijk-huizen, Cystine Carreon, Johnny Kraaijkamp jr., Soy Kroon en Joey Schalker vertrekken drie vrouwen naar de Spaanse zon om daar een B&B te openen.

NIEUWE LUXOR THEATER, DI 26 T/M 30 DECEMBER EN DI 23 T/M ZO 28 JANUARI

WAS GETEKEND, ANNIE M.G. SCHMIDT

Simone Kleinsma vertolkt in deze nieuwe musical de rol van de bekende schrijfster. Annie kijkt samen met haar zoon Flip (Wil-liam Spaaij) terug op een leven vol hoogtepunten en ook enkele dieptepunten.

NIEUWE LUXOR THEATER, DI 19 T/M ZA 23 DECEMBER

Uitagenda Rotterdam geeft twee kaarten weg voor de jubileumvoorstellingen *Defilleeuw* op 14 december en twee kaarten voor *Waardenberg en de Jong & de dames van Toren C* op 16 januari. Meedoen? Ga naar uitagendarotterdam.nl/winnen